

Фурман О. М.,

*аспірантка кафедри прикладної лінгвістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

ЗАСОБИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ДИСТАНТНИХ ПОЗИЦІЙ ПРИ COVID-19 В АНГЛОМОВНИХ МАСМЕДІЙНИХ ТЕКСТАХ МАЛОЇ ФОРМИ

Анотація. Статтю присвячено аналізу засобів візуалізації, використаних продуцентами в англomовних інфографічних текстах малої форми для репрезентації проблеми дистанціювання при COVID-19. Установлено, що в поєднанні з одиницями інших знакових систем вони здатні утворювати семіотичні повідомлення складної конфігурації та впливати на свідомість, розум, поведінку адресатів. На основі представлених взаємозв'язків між невербальними й вербальними компонентами фіксовані інфографічні медичні тексти класифіковано на три групи: мультимодальні тексти, що ґрунтуються винятково на зображальній графіці; мультимодальні тексти, доповнені одиницями виміру безпечної дистанції; мультимодальні тексти, що поєднують вербальні та невербальні складники.

Здійснено опис головних візуальних стратегій графічної об'єктивації безпечної відстані в ілюстрованому матеріалі кожної виділеної групи. Відзначено продуктивність використання стрілок, кілець, ліній різної конфігурацій як графічних засобів проксемічних обмежень між потенційними комунікантами у текстах, що ґрунтуються винятково на зображальній графіці. Виявлено характерну графічну антонімічну репрезентацію, що виражена позначками зеленого V та червоного X, які визначають правильність / неправильність дій у ситуаціях безпечного соціального дистанціювання. Описано залучення продуцентами альтернативних стратегій, зокрема візуалізації безпечної відстані у 2 метри чи 6 футів на основі подібності з тими об'єктами, які видаються найбільш слухними за розмірами чи формою та здатні бути семантично місткими. Проаналізовано використання для привернення уваги адресата додаткового потенціалу оформлення текстів – набірних невербальних елементів семіотичної організації тексту. Зауважено дієвість щодо впливу на потенційного споживача інформації символічних комбінацій, у яких вербальні компоненти доповнюють невербальні, підсилюючи зміст повідомлюваного щодо безпеки в період пандемії COVID-19. Описано недоречні стратегії поєднання вербальних та невербальних засобів, які не відповідають нормам оформлення текстів малих форм та позбавлені лаконічності й точності.

Ключові слова: засоби візуалізації, дистанціювання, дистантна позиція, проксемічні обмеження, інфографічні медичні тексти, COVID-19.

Постановка проблеми. Сучасний англomовний масмедійний комунікативний простір, реагуючи на виклики сьогодення, продукує нові форми подання інформації, серед яких перевагу надано візуальній складовій, що в сконденсованій формі передає важливу інформацію. Особливої популярності інфографічні тексти набули в період пандемії COVID-19, сфокусувавши увагу реципієнтів на проблемі безпечного дистанціювання між індивідами в різних локативних ситуаціях. Динамізм потоку

змінної інформації, пов'язаної з коронавірусною інфекцією, значною мірою впливає на способи та засоби репрезентації безпечної відстані між комунікантами, актуалізуючи нові значення складові представлених візуальних компонентів немовної природи, адже щоб привернути увагу потенційного споживача інформації, сьогодні недостатньо використовувати готові мовні формули, кліше, стандартні літерні позначки. Натомість з'явилися графічні тексти малої форми, основна мета яких спрямована на інформування суспільства про превентивні заходи в боротьбі людства зі смертоносною хворобою. Ці інтегровані текстові утворення, що складаються з вербальних та невербальних компонентів, демонструють великий евристичний потенціал щодо структурних, семантичних та функційних особливостей. Також сьогодні дослідницької уваги потребують візуально-графічні засоби дистантного позиціювання в текстах на медичну тематику, зокрема тих, які стосуються COVID-19. У цьому вбачаємо актуальність представленої розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вивчення дистантних обмежень в англomовному комунікативному просторі – відносно нова. У науковій парадигмі наявні праці, у яких здебільшого акцентують увагу на описі вербальних засобів актуалізації питання дистанціювання. Скажімо, дослідженню лінгвістичного статусу проксемічної складової, що позначає комунікативно значущі зміни адресатно- та адресантно-особистого просторів у межах загального комунікативного простору, якою оперує дискурсивна особистість для досягнення комунікативної мети, присвячена дисертація С. Віротченко [1]. О. Поліщук аналізує номінації невербального компонента комунікації «проксемні дії» в сучасному англomовному дискурсі [2].

Послугування засобами візуалізації в англomовному дискурсі як об'єкт наукового опису розглянуто в працях П. Лестера [3], С. Романюк і Т. Ковальчук [4], Л. Солощук [5]. Дослідники вивчають особливості візуальних комунікаційних засобів [3], а також акцентують увагу на невербальних компонентах в рекламному дискурсі [4]. Проте використання потенціалу невербальних компонентів для актуалізації проблеми дистанціювання залишилося поза увагою цих науковців. Дослідженню візуальних засобів репрезентації проксемічних обмежень в англomовному масмедійному комунікативному просторі присвячено статтю Л. Макарук [6]. На основі аналізу інфографіки, пов'язаної з COVID-19, дослідниця відзначає, що «у таких текстах відбувається графічна актуалізація проксемічних обмежень, які сьогодні відіграють провідну роль і покликані зробити життя індивідів усієї земної кулі безпечним» [6, с. 58]. Подальше вивчення візуальних засобів та їх поєднання з одиницями інших знакових систем на основі нового фактичного матеріалу, використаного продуцентами в англomовному

масмедійному просторі для репрезентації проблеми дистанціювання при COVID-19 в текстах малої форми, дозволяє простежити дієвість невербальної комунікації для привернення уваги адресата, забезпечення розуміння всього об'єму інформації й цілеспрямованого впливу через використання добре продуманих стратегій візуалізації.

Формування мети статті. Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз засобів візуалізації дистантних позицій при COVID-19 в англomовному масмедійному просторі, які здатні утворювати семіотичні повідомлення складної конфігурації та впливати на свідомість, розум, поведінку реципієнтів. Передбачено виконання таких дослідницьких завдань: диференціювати на основі представлених взаємозв'язків між невербальними й вербальними компонентами медичних текстів малої форми на групи, а також схарактеризувати головні та альтернативні стратегії графічної об'єктивізації безпечної відстані в ілюстрованому матеріалі кожної з груп.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах обмежень, спричинених коронавірусною інфекцією, англomовні продуценти вдаються до нестандартних рішень в інформаційному висвітленні проблеми дистанціювання між потенційними комунікантами. У цьому випадку використання візуального складника – цілком прагматичне рішення, насамперед завдяки великій швидкості його сприйняття. С. Романюк і Т. Ковальчук зазначають: «Між словесною частиною і зображенням принциповою відмінністю є те, що, оскільки текст лінійний, то для розуміння ключової думки, яка міститься в ньому, потрібні певні затрати часу і розумових зусиль. У той час зображення доступне сприйняттю будь-якої людини, яка володіє системою кодів і символів, властивих зображальним традиціям певної культури» [4, с. 9].

Фіксація та аналіз англomовної інфографіки, присвяченої питанню дистанціювання при COVID-19, дають змогу диференціювати три групи її репрезентантів, що демонструють різний підхід до залучення засобів візуалізації в медичних текстах малої форми: 1) мультимодальні тексти, що ґрунтуються винятково на зображальній графіці; 2) мультимодальні тексти, доповнені одиницями виміру безпечної дистанції; 3) мультимодальні тексти, що поєднують вербальні та невербальні складники.

Зауважимо, що безсловесні рисунки першої групи (див. рис. 1–4) розглядаємо як масмедійні тексти, оскільки вони здатні реалізувати основну стратегію подібного роду текстів малої форми – передати в сконденсованій формі важливу для розуміння адресата інформацію. Бажаного для продуцентів впливу вдається досягнути завдяки композиційно обумовленому поєднанню форм, розмірів, ознак уподібнення, семантичному наповненню графічних елементів.

Рис. 1 [7]

Рис. 2 [7]

Рис. 3 [7]

Скажімо, для того, щоб привернути увагу до проблеми дотримання соціальної дистанції між людьми, на рис. 1 використано білі кільця, що символізують безпечне зонування кожного індивіда, незалежно від його вікової, гендерної, професійної належності. Натомість на рис. 2 функцію дистантної позиції забезпечують червоні кільця, залучаючи в графічному елементі конотацію цього кольору – заборону порушувати дистанцію, а також небезпеку, яке це порушення несе. Відзначимо, що форма кільця сама по собі уже є семіотично важливою як складова, що корелює з різними конотаціями просторового зонування.

Одразу кілька семантично містких візуальних маркерів активізовано на рис. 3. Перший із них – блакитно-жовті мікроби, які уособлюють тип вірусу COVID-19 і реалізують значеннєвий компонент небезпеки. Як необхідний безпековий атрибут під час пандемії зображено маску на обличчі комунікантів. Проте найбільш промовистим у цьому контексті є лінія дистанціювання, що розділяє чоловіка та жінку. Вона має форму лінійки з відповідними поділками, що дозволяє донести важливу інформацію: не потрібно нехтувати рекомендаціями лікарів, щоб убезпечити себе, пам'ятати про кожен сантиметр безпечної дистанціювання.

Як синонімічну до семантичного зображального потенціалу рис. 3 можемо розглядати інформаційну наповненість графічних засобів рис. 4: ті ж два комуніканти, маска, величезний мікроб та необхідність дистанціювання, позначена протилежно напрямленими стрілками. Проте відзначимо зміну акцентування вказаних візуальних елементів. Якщо рис. 3 демонструє перевагу думки про дотримання безпечної дистанції (лінійка як доміант привернення уваги через нестандартність подачі інформації), то продуценти на рис. 4 акцентують також увагу на необхідності дотримання маскового режиму, на що вказує розмір маски, яка практично слугує тлом усього зображення. У цьому випадку зауважимо дієвість передання основної кон-

цепції завдяки використанню нестандартного поєднання нетипових розмірів зображуваних елементів.

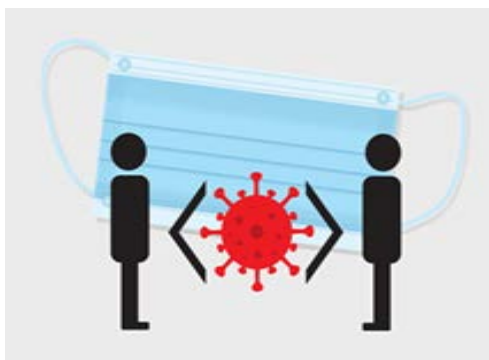

Рис. 4 [7]

Рис. 5 [7]

Рис. 6 [7]

Ще одним способом трансляції необхідної інформації щодо необхідності безпечного соціального дистанціювання серед мультимодальних текстів, що ґрунтуються винятково на зображальній графіці, слугує графічна антонімічна репрезентація, виражена позначками зеленого \checkmark та червоного \times , які визначають правильність / неправильність дій на рис. 5. При цьому лівостороння частина зображення є прикладом правильного дистанціювання, права – неправильного. Подібного роду візуалізація полегшує сприйняття адресатом інформації, привертає увагу до найважливіших її елементів та сприяє спрощеному членуванню повідомлюваного.

Що стосується оформлення мультимодальних текстів другої виділеної нами групи, то роль основного графічного засобу реалізації проксемічних обмежень у таких повідомленнях виконує лінія з надписами безпечної відстані, вираженої в метрах (рис. 6) чи футах (рис. 7). Саме лінія (жирна, нежирна,

пунктирна, суцільна тощо) надає ознак синонімічності всім візуальним текстам другої групи, слугує безсловесною репрезентацією та наочною ілюстрацією відстані між потенційними співрозмовниками. Як ключовий графічний маркер дистанціювання вона може мати форму стрілки між потенційними комунікантами, направленої в один кінець (рис. 7) чи в обидва кінці (рис. 8). Зауважимо, що аналізовані рисунки за допомогою невербальних засобів здатні описувати різні ситуації взаємодії: при спілкуванні двох осіб (рис. 7, 8), при перебуванні в громадському місці (рис. 6) тощо.

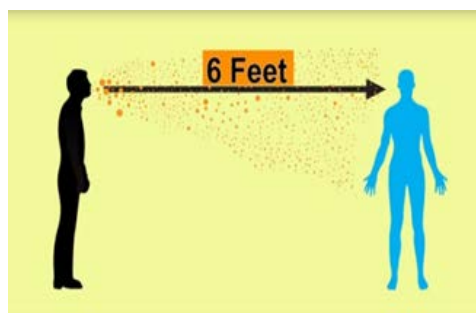

Рис. 7 [7]

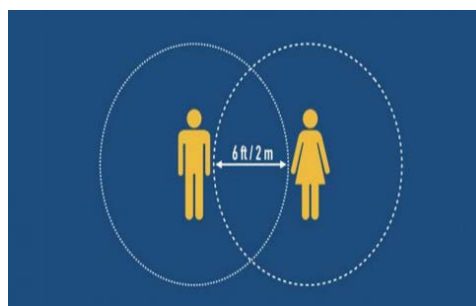

Рис. 8 [7]

Рис. 9 [7]

Іноколи ця лінія має вигляд червоного кола, як це представлено на рис. 9. Для оформлення інформації продуценти свідомо наслідують стандартизований графічний малюнок дорожнього заборонного знака (червоне коло із вписаною в центрі інформацією – відстанню безпечного дистанціювання), активізуючи при цьому важливі семи 'заборона', 'небезпека'. Таке оформлення сприяє закріпленню образів й асоціацій, які виникають, і надає запропонованому повідомленню цілісний завершений вигляд.

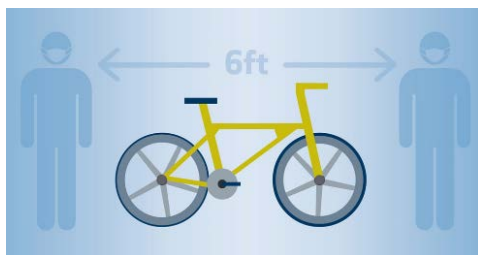

Рис. 10 [7]

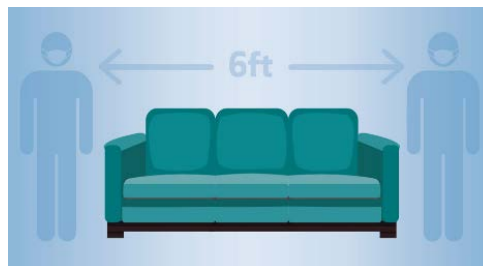

Рис. 11 [7]

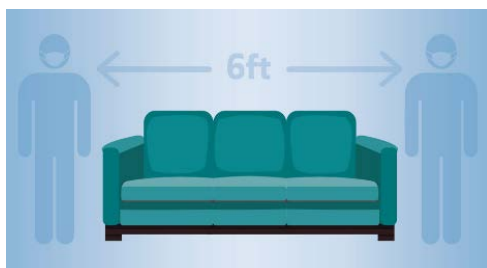

Рис. 12 [7]

Окрему підгрупу становлять візуальні тексти, у яких найважливіші фрагменти інформації представлені альтернативними засобами, оформленими на основі подібності з тими об'єктами, які є найбільш прийнятними за розмірами, формою та здатні бути семантично місткими. Для того, щоб сформувати в представників англomовного соціуму розуміння безпечного дистанціювання, продуценти вдаються до практичної візуалізації відстані у 2 метри чи 6 футів, використовуючи зрозумілі для кожного образи. Формуванню розуміння правильної дистантної позиції в реальних ситуаціях сприяють звичні для кожного предмети, розмір яких еквівалентний відстані у 6 ft: велосипед (рис. 10), диван (рис. 11), автомобіль (рис. 12), двоспальне ліжко (рис. 13) тощо.

Передача ключової ідеї дистанціювання за формальними параметрами об'єкта репрезентовано також на рис. 14. У цьому випадку задіяна візуалізація безпечної відстані за допомогою предмета, який вдвічі менший за 6 футів. Як бачимо, до традиційної двосторонньої стрілки з надписом *6 ft* додано додатковий лінійний пунктир у *3 ft*, що доповнює ширину основного візуального маркера – дверного полотна. Такий спосіб транслювання інформації дає підставу говорити про стратегію використання семантичного потенціалу знайомих для реципієнта відстані, що здатна відтворюватися на рівні свідомості, адже використовується щоденно в повсякденному житті. Інформаційна візуалізація фіксованих пам'яттю елементів допомагає учасникам направляти та контролювати свої проксемні дії.

Досить цікавим та семантично містким є спосіб передавання інформації стосовно безпечного дистанціювання, пред-

ставлений на рис. 15, де відстань 6 футів унаочнено завдяки образу корови. Відзначимо, що попри однакову інформаційну наповненість, порівнюючи з інфографічними текстами на медичну тематику (рис. 10–14), масмедійна стратегія рис. 15 базується не на уподібненні з реаліями побуту, а на бажанні привернути увагу завдяки незвичному зображенню. Такий підхід нагадує маркетинг рекламної індустрії, де колоритні візуальні засоби привертають увагу реципієнтів, змушують їх детальніше ознайомитися зі змістом повідомлення та краще запам'ятати інформацію.

Рис. 13 [7]

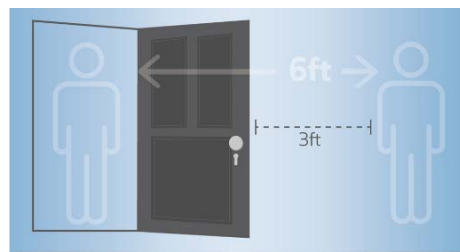

Рис. 14 [7]

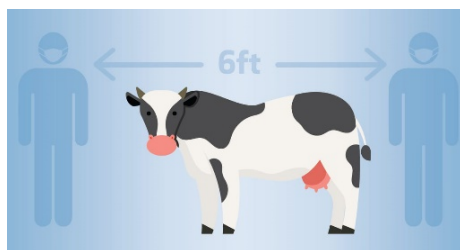

Рис. 15

Проте найбільше варіацій за способами візуалізації проксемічних обмежень при COVID-19 мають інфографічні короткі тексти, що формують означену нами третю групу. Вони складаються з об'єднаної смисловим зв'язком послідовності знаків, які відносять до знакових систем подвійного роду: природної мови й іконічної, причому знаки останньої сприймаються зоровими рецепторами. Погоджуємося з думкою американського дослідника П. Лестера, який стверджує, що найбільш впливові, значущі й культурно важливі ті повідомлення, у яких однаковою мірою та належним чином використовують слова й зображення [3]. Такі симбіотичні комбінації уможливають дублювання чи доповнення змісту один одного, підсилюючи зміст повідомлюваного, та є найбільш дієвими щодо впливу на потенційного споживача інформації.

Окрему підгрупу в межах цієї групи становлять інфографічні тексти малої форми, які використовують мінімум мовних засобів, а саме номінування, оформлене як заголовок. При

цьому вербальний компонент цілком залежить від невербального, оскільки зображення виступає домінантним елементом тексту, без якого він втрачає свою текстуальність. Найпродуктивніші серед них – візуалізації заголовків *Social Distancing* чи *Physical Distancing*. Рис. 16–18 засвідчують використання тих же масмедійних стратегій, що були описані при характеристиці мультимодальних текстів попередніх груп. Скажімо, рис. 16 демонструє залучення графічної антонімічної репрезентації, вираженої позначками зеленого V та червоного X, які визначають правильність / неправильність дій, а рис. 17 ілюструє використання вже відомих візуальних маркерів – зображення небезпечного вірусу, силуети людей, між якими дистанціювання виражене продубльованою кілька разів лінійкою з надписом, який пояснює, що скупчуватися заборонено, слід залишатися на відстані 1–2 м один від одного.

Рис. 16 [7]

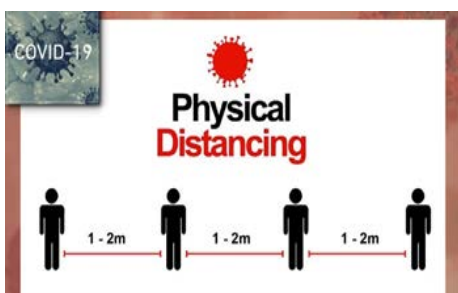

Рис. 17 [7]

Рис. 18 [7]

Натомість на рис. 18 використано пунктирну лінію, що утворює коло та візуалізує поняття *Social Distancing* між потенційно хворою людиною (зображення червоного силуету) та умовно здоровими людьми (зображення зелених силуетів), що знаходяться поряд. Зауважимо, що окрім кольорових значеннєвих компонентів (зелений – безпека, червоний – загроза) продуценти в заголовку задіяли мультимодальну лексему, використавши замість графеми «о» піктограму, що має вигляд

одностороннього закреслення червоного кола, яке вміщує зображення небезпечного вірусу й за замовчуванням сигналізує заборону. У такий спосіб мультимодальна лексема *Social Distancing* слугує не лише вербальною оболонкою, яка номінує невербальний компонент, а й включає до свого складу сам предмет небезпеки, надаючи йому певних ознак та замінюючи класичну кодифіковану графему.

Про те, що подібна стратегія є дієвою стосовно впливу на адресата, свідчить використання аналогічної мультимодальної лексеми на рис. 19. Номінуючи візуальну об'єктивацію безпечної відстані між людьми різних професій та гендерної належності, вона слугує гетерогенним конструктом, який здатен уміщувати описаний об'єкт уваги, водночас семантично доповнювати заявлену проблему та виконувати функцію субституції графеми, яка за структурою відповідає заміщуваному об'єкту уваги.

Рис. 19 [7]

Рис. 20 [7]

Рис. 21 [7]

Досить часто заголовковий комплекс подібного роду інфографічних медичних текстів оформлений як вербальний заклик у формі наказового способу: *Stay at least SIX FEET from others* (рис. 20), *Keep physical distancing and BE COVIDSAFE* (рис. 21), *Practise social distancing* (рис. 22), *Stay safe!* (рис. 23), *Stay 2 metres away from other customers and staff* (рис. 24) тощо. Най-

продуктивніші в цих закликах лексеми *stay* та *safe*, що уміщують головний інформаційний посил – залишатися в безпеці.

Зауважимо, що в перших двох випадках продуценти для привернення уваги залучають додатковий потенціал оформлення текстів – набірні невербальні елементи семіотичної організації тексту. Скажімо, на рис. 20 правило шести футів виділено не лише прописними літерами, а й напівжирним шрифтом та жовтою заливкою. Натомість на рис. 21 за допомогою напівжирного шрифту та прописних літер виділено фразу *BE SAFE*, що підсилена вербальною сполукою *COVIDSAFE*, оформленою як логотип у правому верхньому кутку. Подібний вербальний складник слугує змістовим доповненням невербальних компонентів і стосується загальних правил безпечного дистанціювання (дотримання відстані 6 футів при безпосередній комунікації та 1,5 метра фізичного дистанціювання під час ходьби вулицею). Обігрування зовнішнього вигляду та змістового поєднання лексем *COVIDSAFE* можна розглядати як свідомий акцент, притаманний копірайт-стратегіям.

Рис. 22 [7]

Рис. 23 [7]

Рис. 24 [7]

Необхідно відзначити, що серед фіксованої інфографіки англійського комунікативного простору, присвяченої проблемі COVID-19, трапляється й така, яка не відповідає правилам оформлення текстів малих форм: позбавлена лаконічності й точності, перенасичена великим об'ємом інформації поряд із недоречними зображеннями та кольором тексту, містить нечитабельний шрифт, недоречне розміщення візуальних елементів

інформації, вербальні та невербальні компоненти інформативно не доповнюють один одного тощо. Це робить повідомлення непривабливим та нецікавим для потенційного адресата, а тому недієвим стосовно впливу на нього. Зазначена особливість ще раз доводить важливість продумування використаних образних візуальних технік в оформленні текстів малих форм та їх симбіотичних комбінацій разом із вербальним складником.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, усі візуальні структурні компоненти проаналізованих прикладів проксемічних обмежень в англійській масмедійній комунікації, присвячених проблемі COVID-19, по суті є текстами, написаними на різних «семіотичних мовах». Кожен із них має власне семантичне наповнення. Добре продумана графічна репрезентація дистантних позицій здатна максимально швидко та переважно безсловесно пояснити правила поведінки в громадських місцях. А завдяки доречній взаємодії вербальних та візуальних складових таких повідомлень, продуценти можуть створити єдиний образний ряд, до головних функцій якого відносяться привернення уваги потенційного адресата, забезпечення розуміння всього об'єму інформації й навіювання бажання дотримувати правил безпечного дистанціювання.

Перспективними в цьому дослідницькому пошуку можуть бути студії, спрямовані на вивчення засобів графічної візуалізації інших медичних текстів малої форми, не дотичних до COVID-19, а також проведення їхнього компаративного аналізу з метою виявлення спільних та відмінних рис на різних функційних рівнях.

Література:

1. Віротченко С. А. Проксемічна складова англійського діалогічного дискурсу: дис. ... канд. філол. наук за спец. 10.02.04 – германські мови. Харків, 2011. 232 с.
2. Поліщук О. Л. Номінації невербального компонента комунікації «проксемні дії» у сучасному англійському дискурсі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2010. Вип. 14. С. 98–109. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuof_2010_14_17 (дата звернення: 10.07.2023).
3. Lester P. M. *Visual Communication Images with Messages*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company. 2006. 464 p.
4. Романюк С. К., Ковальчук Т. Г. Невербальні компоненти в рекламному дискурсі. *Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін*. Рівне: РДГУ, 2012. С. 9–11.
5. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англійському дискурсі: [монографія]. Харків: Константа, 2006. 300 с.
6. Макарук Л. Л. Візуальні засоби репрезентації проксемічних обмежень в англійських інфографічних текстах присвячених COVID-19. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». 2021. Вип. 12 (80). С. 55–58.
7. COVID-19. Social Distancing. URL: <https://bit.ly/3PWqR0v> (дата звернення 12.07.2023).

Furman O. Visualization tools of distant positions in case of COVID-19 in English language mass media texts of small forms

Summary. The article is devoted to analyzing visualization techniques used by producers in English-language infographic small-form texts to represent the problem of social distancing during COVID-19. It has been established that combined with other sign systems units, these texts can form semiotic messages of a complex configuration and influence the consciousness, mind, and behavior of the addressees. After analyzing the relationship

between non-verbal and verbal components, fixed infographic medical texts are grouped into three categories: multimodal texts that rely absolutely on visual graphics, multimodal texts that include safe distance measurements, and multimodal texts that combine both verbal and non-verbal elements.

In the illustrated material of each selected group, the main visual strategies of graphic objectification of safe distance have been described. The productivity of using arrows, rings, and lines of various configurations as graphic means of proxemic restrictions between potential communicators in texts based absolutely on pictorial graphics has been noted. The characteristic graphic antonymic representation expressed by the green √ and red X markings, which determine the correctness/incorrectness of actions in situations of safe social distancing, has also been noticed. It has been described producers' engagement of alternative strategies, including

visualizing a safe distance of 2 meters or 6 feet based on similarity to those objects that appear most appropriate in terms of size or shape and are capable of being semantically rich. The article analyzes the use of set non-verbal elements for the semiotic organization of the text and their additional potential in text design to capture the reader's attention. It has been noted the effectiveness of symbiotic combinations in influencing the potential consumer of information, in which verbal components complement non-verbal ones, enhancing the content of the safety message during the COVID-19 pandemic. Inappropriate strategies of combining verbal and non-verbal means, which do not meet the norms of the design of small-form texts and are devoid of brevity and accuracy, have been described.

Key words: visualization tools, distancing, distant position, proxemic constraints, infographic medical texts, COVID-19.